

Marie Gelang

Actiokapitalet

- retorikens ickeverbala resurser

Abstract

Gelang, M., 2008: *Actiokapitalet - retorikens ickeverbala resurser*. (Actio Capital - the Nonverbal Resources of Rhetoric). Örebro Studies in Rhetoric 5. Written in Swedish with an English summary.

The aim of this thesis is to deepen the understanding of actio. Actio refers to how a speech is performed in a public setting. Actio differs from nonverbal communication in general in that actio is performed in a rhetorical situation with the intention to be persuasive.

The primary interest is to find theories to define actio and find out how actio affects the interpretation of a speaker's delivery. Therefore, the goal of the research is to try to find interpretive concepts for actio that can be used in the theory and analysis of actio in different rhetorical materials, as well as to find out what recipients perceive regarding a speaker's actio, and in what way actio influences their interpretation of the speaker.

In order to do so two different sources of material have been used. One is classical and modern handbooks and recent research about actio as well as nonverbal communication in a wider sense. This literature has been analysed and interpreted. The other is observations and recordings of four university lecturers who were observed by student focus groups. After each lecture, the members of the groups discussed the teacher's actio, and the conversations were recorded. The lectures and conversations were both transcribed and analysed.

In the study of literature and research, the following features have emerged as important aspects of actio. Actio is perceived as an activity that informs the recipient/audience about the speaker's character, including his emotional state. Actio is also an activity that finds its meaning and interpretation in relation to the context. Actio is performed within society, where traditions, rituals, manuals and so on influence people's understanding of what is appropriate in different situations. Actio is accordingly a personal activity as well as a part of a human social order. It is deeply rooted in history and its context. As a result of this study some rhetorical concepts are suggested that are intended to describe, explain and define actio, namely: ethos (character), pathos (feelings), decorum (propriety) and kairos ("the right moment"). These concepts can make clear and explain some of the processes that are ascribed to actio throughout history. In order for the concepts to define actio some specific aspects of the concepts are more closely examined

and presented Accordingly ethos, pathos, decorum and kairos are concepts that can provide theoretical frameworks and analytic dimensions to research about actio.

Focus in the study of teachers' actio has been on the receivers' interpretations. The statements presented in the analysis reveal which aspects of actio the members of the group had noticed, and how they interpret these aspects. The analysis shows that in order to interpret lecturers' actio, members of the group refer to qualities of actio. It is not what the lecturers do, but how they do it, which makes a difference in the interpretation of the lecturer. Qualities of actio meaning those aspects of actio that create the nuances, and make actio appear with variation. The qualities that have appeared to be important for the interpretation of a speaker's actio are energy, dynamism, and tempo. Energy relates mainly to the intensity of different bodily movements, dynamism relates to the variation of, e.g. gestures or postures, and tempo relates to speed, timing and rhythmic variations in actio. It is emphasised that these "actio qualities" open up a new perspective on actio for rhetorical research. Altogether the empirical body of material of university lecturers has shown that certain "qualities in actio", the multimodal activity and the receivers' preconceptions and expectations affect the interpretation of actio.

Finally a new concept, "Actio Capital", is introduced. Actio Capital is a theoretical model that describes the development of a speaker's actio from actio resource, to asset, and finally to Actio Capital. The model is inspired by Bourdieu's concepts of habitus and symbolic capital along with the analysis of both the handbooks and research, as well as the empirical study. Actio Capital is intended to provide an overall description and understanding of a speaker's resources with regard to actio. On the whole, all human beings - assuming they are healthy - have the same resources of actio, i.e. the same basic physical ability to use their bodies for gestures, variation of voice and so on. Which of these actio resources a person will use, which will become a person's actio assets, depends on a variety of different things like personality, what kind of life she has lived etc. Depending on how these assets are used, for instance with the help of actio qualities, they can become Actio Capital. Which of a speaker's actio assets that will be recognised and valued as capital varies from situation to situation according to the circumstances.

Key words: rhetoric, actio, nonverbal communication

Actiokapitalet - retorikens ickeverbala resurser

© Retorikförlaget & Marie Gelang 2008

Illustrationen på omslaget: Majsan Sundell.

Alla rättigheter förbehålles. Kopiering utan förlagets medgivande är förbjuden. Gäller även för undervisningsbruk.

Tryckt hos Centraltrykkeriet i Skive A/S, Danmark.

Örebro Studies in Rhetoric 5. ISSN 1652-3970

ISBN: 978-91-86093-06-8

Retorikförlaget · Box 176 · 265 22 Åstorp · Sverige

www.retorikforlaget.se · info@retorikforlaget.se

Innehållsförteckning

Förord	9
1 Inledning	11
1.1 Syfte och forskningsfrågor	13
1.2 Avgränsningar	15
1.3 Disposition	16
2 Teoretisk bakgrund	19
2.1 Retorik, teori och praktik	19
2.2 Actio	23
2.3 Retorisk situation	29
2.3.1 Den retoriska situationen	30
2.3.2 Doxa, habitus och symboliskt kapital	33
2.4 Teoretiska perspektiv i närheten av actio	35
3 Tolkningsprocessen	37
3.1 Retorik och hermeneutik	38
4 Actiobegreppet i ett historiskt perspektiv	41
4.1 Materialredovisning	42
4.1.1 Urval och arbetsprocess	42
4.1.2 Material	43
4.2 Antikens uppfattning om actio	45
4.2.1 Samverkan	47
4.2.2 Förebilder	49
4.2.3 Normerande	53

4.3 Medeltiden/renässansen	59
4.3.1 Ritualer	60
4.3.2 Manualer	62
4.3.3 Rådgivande	64
4.3.4 Retorik, teatern och kyrkan	68
4.4 Upplysningstiden	70
4.4.1 Vetenskapens framväxt	70
4.4.2 Naturlig eller konstlad	71
4.4.3 Förnuft eller känsla	73
4.4.4 Talekonst	74
4.4.5 Actio, en stiliserad estetik	76
4.4.6 Kvinnor på frammarsch	77
4.5 Sammanfattning antiken, medeltiden/renässansen och upplysningen	79
4.6 Modern forskning med relevans för actio	80
4.6.1 Forskning om ickeverbal kommunikation	81
4.6.1.1 Modaliteter	85
4.6.1.2 Multimodalitet	87
4.6.1.3 Parakommunikation	91
4.6.1.4 Sammanfattning av forskning om ickeverbal kommunikation	93
4.6.2 Forskning om actio	94
4.6.2.1 Forskningsresultat från år 1910 och framåt	95
4.6.2.2 Annorlunda och nya initiativ	104
4.6.3 Sammanfattning av forskning om actio	107
4.7 Sammanfattning	108
5 Begrepp som beskriver, förklarar och definierar actio	109
5.1 Ethos	110
5.1.1 Ett klassiskt begrepp	111
5.1.1.1 Ethos - förvärvat, komponerat, unikt	112
5.1.2 Ethos och actio	113
5.1.2.1 Stabilt ethos	114
5.1.2.2 Föränderligt ethos	115
5.2 Pathos	119
5.2.1 Ett klassiskt begrepp	119
5.2.1.1 Pathos och förnuftet	120

5.2.2	Pathos och actio	121
5.2.2.1	Pathos och doxa	122
5.2.2.2	Talarens pathos	123
5.3	Decorum	125
5.3.1	Ett klassiskt begrepp	125
5.3.1.1	En etisk angelägenhet	127
5.3.2	Decorum och actio	128
5.3.2.1	Estetiskt och etiskt decorum	129
5.4	Kairos	131
5.4.1	Ett klassiskt begrepp	132
5.4.1.1	Kairos och kronos	134
5.4.2	Kairos och actio	135
5.4.2.1	Förutsättningar för kairos	136
5.4.2.2	Talaren och kairos	137
5.4.2.3	”Rätt ögonblick”, rytm och tajming	138
5.5	Sammanfattning	140
6	Analys av actio i en samtida retorisk situation	143
6.1	Materialredovisning	144
6.1.1	Studiens teoretiska utgångspunkt	144
6.1.2	Föreläsningarna, föreläsarna och fokusgrupperna	146
6.1.2.1	Urval	147
6.1.2.2	Insamling, transkribering och analys av data	150
6.1.2.3	Föreläsningarna	151
6.1.2.4	Fokusgruppernas samtal	155
6.2	Analysredovisning	158
6.2.1	Föreläsare 1	159
6.2.1.1	Scenen och framförandet	159
6.2.1.2	Fokusgruppens tolkningar	160
6.2.1.3	Analys av föreläsarens actio och av fokusgruppens tolkningar	165
6.2.2	Föreläsare 2	172
6.2.2.1	Scenen och framförandet	172
6.2.2.2	Fokusgruppens tolkningar	173
6.2.2.3	Analys av föreläsarens actio och av fokusgruppens tolkningar	177

6.2.3 Föreläsare 3	182
6.2.3.1 Scenen och framförandet	182
6.2.3.2 Fokusgruppens tolkningar	183
6.2.3.3 Analys av föreläsarens actio och av fokusgruppens tolkningar	188
6.2.4 Föreläsare 4	194
6.2.4.1 Scenen och framförandet	194
6.2.4.2 Fokusgruppens tolkningar	195
6.2.4.3 Analys av föreläsarens actio och av fokusgruppens tolkningar	199
6.3 Sammanfattning	203
7 Actiokvalitéerna	205
7.1 Actiokvalitéer	205
7.1.1 Energi, dynamik och tempo	207
7.1.1.1 Energi	208
7.1.1.2 Dynamik	210
7.1.1.3 Tempo/rytm	211
7.2 Förförståelse och förväntningar	212
7.3 Modaliteter och multimodalitet	214
7.4 Sammanfattning	216
8 Actiokapitalet	217
8.1 Sambanden mellan actiokvalitéerna och ethos, pathos, decorum och kairos	217
8.2 Actiokapitalet - en fördjupad förståelse av actio	219
8.2.1 Actiokapitalet förvärvas	220
8.2.2 Actiokapitalets actiokvalitéer	222
8.2.3 Actiokapitalet och den retoriska situationen	224
8.3 Slutkommentar	227
 Summary	 233
Litteratur- och källförteckning	243
Register	253

Förord

I tidigare studier och under mitt mångåriga yrkesliv inom sjukvården, teatern och skolan har den mellanmännsliga kommunikationen och då speciellt kroppsspråkets funktion fascinerat mig. När jag så på nytt hamnade som student vid Örebro universitet och där erbjöds möjlighet att inom ramen för ett gammalt men ändå ungt universitetsämne, Retorik, fördjupa mitt intresse var jag inte sen att tacka ja.

Den som inspirerat mig till detta avhandlingsprojekt och trott på idén från första början är ämnets företrädare och min handledare professor Brigitte Mral. Ett stort Tack Brigitte för år av generös och prestigelös uppmuntran, för att du med varsam hand guidat mig i avhandlingsarbetet och följt projektet fram till en färdig avhandling.

Viveka Adelswärd, min biträdande handledare, har kunnigt och omsorgsfullt väglett mig in i vetenskapligt skrivande. För alla inspirerande samtal och diskussioner och för att du oförtröttligt funnits där som bollplank är jag mycket tacksam.

Även tack till Helen Andersson som tillsammans med Ulla Moberg har läst mina texter, diskuterat, givit konstruktiv kritik och skapat tillförsikt i arbetsprocessen. Orla Vigsø, tack, för genomtänkt opponering vid mitt slutseminarium, dina kommentarer gav nya och fräscha infallsvinklar. Tack till Donald Broady för givande konsultation om Bourdieus begreppsapparat. Ett tack till Jürgen Streeck vid University of Texas at Austin, USA för stimulerande diskussioner om såväl teoretiska dilemman som transkribering av empiriskt material.

Under de år som avhandlingsarbetet pågått har jag funnit gott stöd hos doktorander och kollegor i retorikämnet vid Örebro universitet. Tack Eva Magnusson för omsorg och uppmuntran. Särskilt tack till Linda Söderlindh, min följeslagare i doktorandstudierna, kontorskamrat, ämneskollega och outtröttliga samtalspartner. Även tack till Per Ledin med kollegor och doktorander i svenskämnet vid Örebro universitet för givande seminarier och samtal. Särskilt tack till Anja Malmberg, doktorandkollega och vän, för delad gemenskap i avhandlingsarbetets med- och motgångar.

Jag vill även rikta ett tack till retorikämnet vid Södertörns högskola samt Uppsala universitet där jag givits möjlighet att diskutera mitt material och fått värdefulla kommentarer.

Utan deltagarna i avhandlingens empiriska material hade detta arbete inte kunnat genomföras. Tack för ert mod, er tid och ert engagemang.

Stort Tack till Charlotta Broady som alltsedan min första haltande uppsats skickligt förvandlat mina vilsna meningar till läsbar text och nu till sist språkgranskat hela avhandlingen.

Familj och vänner, ingen nämnd och ingen glömd, som genom åren uppmuntrat mig, frågat efter mitt arbete, bjudit på middagar, skickat kort, blommor, sms och på annat sätt visat omtanke, oändligt tack.

Till sist, Anders, min älskade make och handledare i livet och i avhandlingsarbetet, tack.

Örebro i oktober 2008

Marie Gelang

1 Inledning

Denna avhandling utreder begreppet *actio*, som är retorikens beteckning för själva framförandet av ett tal eller annan retorisk aktivitet. *Actio* motsvarar närmast det som i vardagligt tal kallas kroppsspråk och i den lingvistiska och beteendevetenskapliga forskningen benämns ickeverbal kommunikation men med specifikt syfte på framförandet i en talsituation.

Redan antikens retoriker tillskrev *actio* stor betydelse och senare retoriker har fortsatt att se *actio* som en viktig del av talekonsten. På frågan vad som var det viktigaste för en talare svarade retorikern Demosthenes (384–322 f.Kr.): för det första framförandet, för det andra framförandet, för det tredje framförandet.¹ De klassiska retoriklärarna tänkte sig att *actio* var en del av det som vid framförandet inverkar på mottagarnas uppfattning om talaren.

Men vad är då *actio*? I såväl retoriska handböcker som modern forskning om *actio* beskrivs ofta vad en talare skall göra för att framstå som övertygande och trovärdig. Råden är detaljrika, och presenteras inte sällan med manualer för hur gester skall utföras eller hur länge en talare skall se sin publik i ögonen. Ofta betraktas *actio* som en stil-dimension, som en form, eller som en konst. Det är talet som skall stå för innehållet medan kroppens rörelser ackompanjerar, förstärker och förhöjer budskapets mening. Genom historien har somliga retoriska författare vidhållit att *actio* är form och inte innehåll, vilket har fått konsekvenser för bland annat synen på *actio*. I huvudsak har *actio* behandlats som en praktisk färdighet möjlig att designa och som något

1 Cicero *Brutus* 142.

talaren har kunnat lära sig att hantera för att tala övertygande. Resultaten från dagens ickeverbala forskningsfält har dock visat att den ickeverbala kommunikationen är långt mer komplicerad än så.² Den är en integrerad del av vår dagliga mellanmännsliga kommunikation, en kommunikation vi ständigt tolkar och påverkas av. Forskning har visat att talaren kan styra publikens applådtack, förmedla makt, styra turtagningen i ett samtal, skapa känslor av gemenskap och mycket mer med hjälp av ickeverbala kommunikation.³ Är det då rimligt för retoriken att fortsatt betrakta actio som en utvald uppsättning av övertygande gester, poser osv.? Förutom det faktum att flera av de antika manualerna såväl som de mer moderna råden om ögonkontakt, leenden, rak rygg osv. är svåra att applicera i dagens mångfacetterade samhälle omöjliggör mängden och variationen av retoriska talsituationer författandet av funktionsdugliga manualer i ämnet.

Det är då problematiskt att författare och forskare håller fast vid manualliknande råd eftersom de skapar rigida system som i stort sett är oanvändbara i ett ständigt föränderligt samhälle. De flesta retorikforskare är överens om att actio har en funktionell betydelse i den retoriska kommunikationen. Samtidigt är de rådvilla över huruvida actio kan införlivas i retorisk teori och analys. Detta medför att många studier av och samtal om actio kan uppfattas som mindre stringenta och godtyckliga. Problemet är att det saknas begrepp, alternativa synsätt och tillvägagångssätt för ett retoriskt förhållningssätt till actio.

Med den moderna retorikens ”kritiska retorikanalys” kommer redskap som öppnar nya möjligheter för att analysera och kritiskt granska en mängd olika former av övertygande budskap. I ljuset av denna utveckling återkommer jag till frågan: Vad är actio? Vad i en kritisk retorikanalys kan man tillskriva actio? Eftersom kritisk retorikanalys inte endast är deskriptiv och konstaterande utan även värderande behövs gemensamma begrepp utifrån vilka man kan både teoretiskt beskriva och praktiskt analysera actio. Med andra ord: Hur skall actio definieras?

Mountford, retoriker och genusforskare, breddar synen på actio:

2 Här åsyftar jag forskningsresultat från närliggande discipliner som antropologi, sociologi etc. Se kapitel 4.

3 Se avsnitt 4.6.

Delivery involves space, the body, and the place of both in social imaginary. Delivery involves historical concepts of the public and private spheres. As an art, delivery is creative, progressive, active, mobile; it promotes and reflects relationships; it both embodies the word and is the word. Delivery is based in and on cultural norms and the breaking of those norms.⁴

För att utveckla och fördjupa kunskapen om actio bör synen på och förhållningssättet till actio inom retorisk forskning skärpas. Det som saknas idag är teoretiska och analytiska utgångspunkter för att möjliggöra ett vetenskapligt förhållningssätt. Denna avhandling är ett initiativ i den riktningen.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Det övergripande syftet med avhandlingen är att utforska och utreda begreppet actio, genom att dels söka definiera och förstå detta begrepp med hjälp av redan existerande retorisk begreppsapparat, dels utveckla några alternativa synsätt på actio.

I denna avhandling har retorikens teori och metod inte använts i traditionell mening. Jag har således inte, med hjälp av kritisk retorikanalys, studerat det persuasiva draget i retoriska tal, texter, strategier eller liknande. Istället har jag följt retorikens tradition vad gäller teoriutveckling, nämligen att utveckla redan befintliga begrepp. I tillägg till detta har jag även undersökt hur mottagare kan bilda sig, och verbalisera, en uppfattning om en talares actio.

Avhandlingens material

Jag har använt mig av två material: dels klassiska och moderna handböcker samt tidigare forskning om actio och ickeverbal kommunikation, dels ett material bestående av observationer som jag och fokusgrupper har gjort av föreläsande universitetslärare.⁵

Den litteratur och tidigare forskning som jag valt att analysera i avhandlingens litteraturstudie behandlar actio samt ickeverbal kommu-

4 Mountford (2003) s. 152.

5 Materialen beskrivs mer detaljerat i avsnitt 4.1 respektive 6.1.

nikation i ett vidare perspektiv. Urvalet omfattar texter och forskning från antiken fram till modern tid. Dessutom ingår forskningslitteratur om de retoriska begrepp som föreslås definiera actio.

Det empiriska materialet utgörs av föreläsningar av fyra universitetslärare. Föreläsningarna är två till tre timmar långa vardera. De är inspelade och sedan transkriberade och tolkade av mig. De två fokusgrupperna utgjordes av retorikstudenter på C-nivå. De närvarade vid vardera två föreläsningar och förde därefter samtal om föreläsarnas actio. Samtalen är även de inspelade, transkriberade och tolkade av mig. Tyngdpunkten i resultaten från det empiriska materialet är fokusgruppernas tolkning av föreläsarnas actio. Det intressanta för min analys är således inte studenternas åsikter om föreläsarnas prestationer utan vad de säger sig ha lagt märke till och uppmärksammat av talarens actio och på vilket sätt detta har styrt deras tolkning av föreläsarnas framträdande.

Som anges är ledfrågan för denna avhandling: Vad är actio? För att besvara frågan har jag valt de två material som presenterats ovan. Materialen har studerats utifrån olika syften och frågeställningar för att tillsammans besvara den övergripande frågan.

Syftet med litteraturstudien är att ge en bild av hur synen på actio/ickeverbal kommunikation har utvecklats genom historien och vad som under olika tidsepoker präglade synen på actio/ickeverbal kommunikation. Förhoppningen är att de kunskaper om actio som historien ger kan ge underlag för begrepp som kan beskriva, förklara och definiera actio. För detta kommer följande frågor att vara vägledande: Hur har actio beskrivits från antiken fram till idag? Kan dessa beskrivningar leda fram till hur vi i modern tid kan begreppsliggöra actio? Vilka av retorikens begrepp kan definiera actio idag? På vilket sätt kan dessa begrepp fördjupa förståelsen av actio och ge utgångspunkter för analys och tolkning av actio?

Dessutom kommer jag i avhandlingen att undersöka vilka aspekter av actio mottagarna i en retorisk situation uppfattar och påverkas av. Detta har jag gjort i syfte att lyfta fram alternativa synsätt till de föreskrifter som tidigare forskning och handböcker presenterat. Actio har tidigare i huvudsak behandlats som något instrumentellt där vissa uttryck tillskrivits viss betydelse, vilket i sin tur renderat manualer för

retoriskt övertygande framträdanden. Även tillvägagångssättet i modern forskning inom såväl retoriken som andra forskningsområden påverkar bilden av vad som utgör ett övertygande och/eller trovärdigt actio. Ofta analyseras kroppens kategorier som gester, mimik, poser etc. var för sig för att sedan adderas till ett föreskrivande actio varpå den sammanlagda bilden av ett övertygande framförande lätt kan uppfattas som överdrivet. Därför kommer actio att analyseras i sin helhet där alla kroppens uttryck tolkas simultant. Detta har skett i syfte att utröna om ett helhetsperspektiv kan ge andra synsätt och utgångspunkter för analys av actio. Denna del av avhandlingen grundar sig i huvudsak på analysen och tolkningen av det empiriska materialet om föreläsande universitetslärare samt fokusgruppernas samtal om lärarnas actio. För detta kommer följande frågor att vara vägledande: Vilka aspekter av actio uppfattar mottagarna i en konkret retorisk situation? Påverkar dessa aspekter mottagarnas tolkning av talarens actio?

Dessa forskningsfrågor kräver en avgränsning av materialet.

1.2 Avgränsningar

I avhandlingens empiriska material transkriberas kortare sekvenser av tal, vilka kommenteras i samband med redovisningen av analysen av actio. I huvudsak kommenteras samstämmigheten mellan den verbala och den ickeverbala kommunikationen. Nutida forskning visar att koordinationen mellan innehållet i talet och t.ex. gester är viktigt för hur en talare tolkas varför detta kommenteras i de för tolkningen relevanta passagerna. Men i avhandlingen presenteras ingen kritisk retorikanalys vad gäller talet. Således kommer talets innehåll inte att framgå med tydlighet i det empiriska materialet, vilket kan framstå som främmande för retorisk forskning, som ofta handlar om att analysera talad eller skriven text. Analysen av talet har i första hand utslutits för att avgränsa avhandlingens omfattning i linje med avhandlingens syfte, i andra hand för att behålla föreläsarnas anonymitet.

Således fokuserar avhandlingen entydigt på actio, dvs. på talarens kroppsspråk vid framförandet. Den kommer inte att behandla text och tal. Däremot kommer den för tolkningen relevanta kontexten att kommenteras.

En annan avgränsning är att alla talare, såväl i avhandlingens empiriska material som i texten i övrigt, omnämns som ”han”. Valet att genomgående använda ”han” som könsneutralt pronomen är i första hand för att avidentifiera deltagarna i det empiriska materialet. ”Han” valdes framför ”hon” eftersom jag ansåg det som ytterligare ett led i att försvåra identifikationen av deltagarna, då majoriteten av de anställda vid arbetsplatsen är män. I andra hand valdes ”han” för att texten skulle bli mer läsvänlig i och med att den befriades från alltför många ”han/hon”.

Eftersom avhandlingen inte enbart är tänkt att läsas av retorikexperter ges inledningsvis en grundläggande orientering om actios plats i den retoriska traditionen.

1.3 Disposition

Avhandlingen disponeras fortsättningsvis på följande sätt: I kapitel 2 ges en teoretisk bakgrund. Den hämtas i huvudsak från den retoriska teorin med några kompletterande infallsvinklar från forskning om icke-verbalt kommunikation samt från sociologen Pierre Bourdieus begrepp habitus och symboliskt kapital.

I kapitel 3 redogörs för den tolkningsprocess som använts i analysen av avhandlingens material. Den har sin grund i retorikens och hermeneutikens syn på tolkning. Kapitlet är kortfattat eftersom avhandlingens två olika material med tillhörande arbetsprocess beskrivs närmare i anslutning till analysredovisningen av respektive material, kapitel 4 respektive 6.

Kapitel 4 och 5 hör samman på så sätt att i kapitel 4 redogörs för den litteraturstudie om actio som givit underlag för de begrepp som är utvalda att definiera actio och som redogörs för i kapitel 5. Kapitel 4 inleds med en beskrivning av materialet samt arbetsprocessen. Därefter redovisas, i kronologisk ordning från antiken fram till modern tid, de beskrivningar av och förhållningssätt till actio som dominerat i handböcker under olika epoker och som visat sig vara signifikanta i tidigare forskning. De utmärkande dragen som redovisas i kapitel 4 ligger sedan till grund för de retoriska begrepp som föreslås ge teoretiska och analytiska utgångspunkter för forskning om actio. I kapitel 5 redogörs dels

för begreppens klassiska innebörd, dels för sambanden mellan actio och begreppen.

Kapitel 6 och 7 hör samman på så sätt att i kapitel 6 redogörs för det empiriska material bestående av fyra föreläsningar samt de fokusgrupper som givit underlag för de resultat som redovisas i kapitel 7. Kapitel 6 inleds med en beskrivning av det empiriska materialet samt arbetsprocessen. Därefter redovisas det empiriska materialet i form av tematiserade tolkningar av föreläsarnas actio utifrån fokusgruppernas samtal. Dessa teman kommenteras även av mig. I kapitel 7 redovisas resultaten av den empiriska studien. Begreppet actiokvalité introduceras och med det erbjuds möjlighet till en delvis ny syn på actio.

I kapitel 8 diskuteras sambanden mellan de utvalda begreppen och actiokvalitéerna. Dessutom vävs resultaten från de två studierna samman i en modell som jag valt att benämna actiokapitalet. Actiokapitalet är ett nytt begrepp som inspirerats av Bourdieus ”symboliskt kapital” vilket även kommenteras i detta kapitel.